

Lucian ROBU

CONFIGURAȚIA PROCESULUI EDUCATIV ÎN CĂLIMĂNEȘTI ÎNTRE 1965 ȘI 1980. CARACTERISTICI ȘI PROVOCĂRI

Abstract: The following study deals with some major issues regarding the Romanian communist effort to increase the political degree of the youth education system.

We centered our investigations on Călimănești, a spa town, situated in Vâlcea County. Similar to any other counties, the public school from Călimănești was a main part of the general process of educational system politicization. That negative process affected all the Romanian society and especially the youngest members of it. We also tried to establish the most important ways of acting of the political factors, in the complicated scheme society – school – Communist Party.

Succintă istoriografie a problemei – abordarea aspectelor privind politizarea învățământului în România se realizează, în condițiile liberalizării istoriografice de după anul 1989, din perspective multiple: legislative, antropologice, culturale, politice și, evident, istorice.

Anii '60 duceau mai departe eforturile de politizare a învățământului, acesta fiind o prioritate, mai ales în contextul pe care îl genera efortul amplu de reeducare socială, la care era supusă toată societatea românească.

Este important de fixat, în abordarea unei asemenea teme, aportul ideologic reprezentat de serii de producții propagandistice, o așa-zisă literatură pedagogică cu trăsături morale, constituită ca reper suprapus tuturor demersurilor didactice. Este acea literatură ce oferea, pe multiple paliere, soluții pentru atingerea idealului educațional comunist. Evident, era vorba de versiunea oficială a partidului cu privire la exigențele politice ce afectau deopotrivă progresul școlar în accepțiunea oficială a PMR (PCR).¹

În anii '60 se poate observa o abundență a literaturii pedagogice sovietice, de care responsabili în procesul de politizare a învățământului se prevalau, continuu. O succintă privire asupra unor volume de bibliografie din perioada 1960-1965 evidențiază predilecția studiilor și articolelor critice cu privire la componentele prioritare ale învățământului în ultima perioadă a regimului Gheorghiu-Dej. Erau dominante preocupările pentru educarea politică a tineretului, pentru organizarea socială a elevilor după modelul brigăzilor de activiști, pentru sublinierea rolului P.C.R. la nivelul abordărilor metodice și de specialitate din orele de istorie. Deopotrivă, se conturau și priorități legate de dezvoltarea învățământului agricol, de pregătire teoretică și tehnică a viitoarelor

¹ Redăm mai jos câteva dintre cele mai accesate titluri în cadrul cercurilor de educație cetățenească și politică: Ion Popescu, *Tineretul și revoluția științifică și tehnică*, București, Editura Politică, 1975; *** *Locul și rolul organizației pionierilor în ansamblul factorilor educativi*, Sinaia, 1969; *Pionierii și progresul tehnico-științific contemporan*, Coord. Vasile Bunescu, Mihai Mircescu, București, Editura Politică, 1978; Mihai Iancu, *Elevi, să ne cunoaștem patria!*, București, E.D.P., 1982; *** *Brașovul anilor noștri*, București, 1965; *** *Gândirea revoluționară din România despre religie*, București, Editura Politică, 1983; Dumitru Bazac, *Idealul de viață al adolescentului*, București, Editura Politică, 1983; *** *Culegere de texte pentru munca dirigintului*, București, Editura de Stat Didactică și Pedagogică, 1961; Tudor R. Popescu, Dan Brudariu, *La vârsta majoratului*, București, Editura Politică, 1968; Petre Niță, *Treptele tinereții*, București, Editura Politică, 1969; N.A. Konstantinov, M.F. Șabaeva, *Istoria pedagogiei*, București, Editura de Stat Didactică și Pedagogică, 1959; *** *Culegere de texte pentru orele de dirigenție în liceu*, București, E. D. P., 1970; *** *Bibliografie pedagogică, 1963-1964*, București, Institutul de științe pedagogice, 1969; Colecția „Revista de pedagogie”, 1960-1983; Colecția „Învățământul liceal și tehnic profesional”, 1974-1985; *** *Din experiența sindicatelor din învățământ*, București, Editura Politică, 1967. A se vedea colecția revistei „Pionierul” pentru deceniile șase și șapte, colecția revistei „Cutezătorii” pentru deceniul nouă, urmărindu-se în special aplicarea, în plan educațional, a obsesiilor educative ale regimului Ceaușescu în ceea ce privea afirmarea societății comuniste multilaterale.

cadre din industrie, de legare a teoriei de practică (recomandări metodice cu privire la organizarea vizitelor pionierilor în unitățile agricole și în fabrici sau uzine).

„**Revista de pedagogie**”, instrumentul de popularizare a componentelor sistemului pedagogic comunist, apărută la sfârșitul anilor '50, constituia un instrument de raportare a politicii educaționale a Ministerului Învățământului și Culturii. Totodată, aceasta populariza continuu și experiențele didactice sovietice, dar și contribuțiile în acest domeniu, aparținând unor așa-zisi experți în pedagogie din U.R.S.S. Unul dintre autorii agreeți era M.F. Șabaeva, cea care ilustra profilul tipic al propagandistului leninist în învățământ. Aceasta reitiera, prin intermediul revistei, principiile lui Lenin cu privire la inocularea voinței de tip bolșevic la copii, încă de la vârste preșcolare. Totodată, chiar Nadejda Krupskaja era prezentată în postura de cercetător și promotor al spiritului *moralei comuniste și colectiviste*. Dacă educația în spirit colectivist era o prioritate a școlii sovietice în anii anteriori, aceasta trebuia asimilată automat de întreaga școală românească.²

În anii '70, discursul referitor la dezvoltarea învățământului nu este decelat din componenta politică, însă sunt inserate în discuție cifre reale vizavi de dinamica școlilor, a cadrelor, sunt prezente în peisajul publicistic și analizele sociologice, ale căror concluzii ar putea fi integrate în conceptele moderne de ideal socio-profesional sau de consiliere și orientare școlară.

După **anul 1989**, abordările interdisciplinare și-au făcut loc în revistele de specialitate care și-au manifestat interesul pentru evidențierea specificului învățământului românesc în perioadele distincte de evoluție a comunismului românesc.

Una dintre dificultățile majore cu care se confruntau autoritățile locale (Școala, Organizația de Partid Călimănești) la începutul anilor '70 se referea la imperativul extinderii învățământului preșcolar, prin cuprinderea tuturor copiilor născuți în 1967, după 15 septembrie. Exista și o motivație ideologică pentru acest proces, fiind vorba de Plenara P.C.R. din 18-19 iunie 1973 cu privire la extinderea învățământului preșcolar. În această acțiune mobilizatoare, având ca teme dezvoltarea învățământului din oraș, trebuiau antrenate deopotrivă cadrele de partid (cu o conștiință politică solidă) și cadrele didactice.³ În cazul în care se constata că nu sunt cuprinși copiii de 5 ani în forma de învățământ preșcolar, aceștia vor fi automat înscriși la cursuri. Se vorbea chiar de modificări la nivelul conținutului și al metodelor de învățământ. Eliminarea supraîncărcării elevilor revenea adesea în analizele și în planurile de măsuri asupra învățământului din oraș. Se avea în vedere o deplasare a centrului de greutate dinspre latura informativă către latura formativă. În strânsă legătură cu concepția comunistă a autorităților asupra procesului de învățământ, elevilor, încă de la vârste mici, trebuiau să le fie formate deprinderile pentru îndeletnicirile tehnice cu un pronunțat caracter practic.⁴ După cum se putea observa în programul P.C.R. cu privire la învățământ, afirmat la jumătatea anilor '70, elevii erau asociați mecanic și silnic unor oameni ai muncii, lucrând în uzina școlară: „*Fiecare școală va trebui să devină în același timp și o unitate de producție, asigurând elevilor pregătirea practică necesară*”⁵.

Se deducea faptul că fiecare profesor, dar și fiecare elev, avea „datoria morală” de a se lăsa format de partidul omniscent. În conformitate cu planurile ceaușiste de școlarizare, cum ar fi cel aprobat de Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R. din 1982, la capătul programului de învățământ se afla „*transformarea elevului într-un element productiv*”, pregătit să fie integrat în marile unități

² N.A. Konstantinov, E.N. Medinski, M.F. Șabaeva, *Istoria pedagogiei*, București, Editura de Stat Didactică și Pedagogică, 1959. Principiile lansate de o asemenea lucrare se regăseau în recomandările teoretice ale Secției Învățământ de la nivelul Organizației de Partid Călimănești. În același sens, lucrarea populariza postura de istoric al pedagogiei a Nadejdei Krupskaja, fiind subliniată contribuția apropiatei lui Lenin cu privire la teoretizarea educației prin muncă, de pe poziții marxiste. Se diseminau chiar principiile unei educații de tip militarist bolșevic (și implicit colectivist), ce vor fi preluate și nuanțate în practica educațională a regimului comunist din România.

³ *** *Dezvoltarea și perfecționarea învățământului în RSR*, București, 1973, p. 43.

⁴ A.N.R.D.J. Vâlcea, *Fond PCR Călimănești (Secția Învățământ)*, dos. 23, 1970-1975, f. 251.

⁵ *Programul P.C.R.*, București, Editura Politică, 1975, p. 94.

industriale și agricole ale patriei. Mai grav, în absența unor alternative sau a concurenței, modelul didactic al elevului de 6-7 ani devine unul politizat, socialist, pe linia stereotipurilor tematice pe care le regăsim și în documentele de partid elaborate de Organizația Călimănești.⁶

În „epoca de aur”, didactica socialismului științific este prezentă și la nivelul discursului sistemului de învățământ, acesta fiind sistematic bombardat cu hotărâri și documente oficiale, care conectau definitiv actul paideic la pulsul politic. După 1970, orice referire la misiunea școlii din Călimănești, și cu siguranță și aiurea, capătă în mod automat polidimensiuni economice, sociale, revoluționare chiar. În cadrul programului de colectivizare ideologică, formatul unic al gândirii comuniste ocupă locul principal. Tocmai de aceea, și în învățământ, toate structurile, mijloacele și categoriile propagandistice sunt instrumentate pentru atingerea scopului dorit. Cel puțin la nivelul formelor incipiente de îndoctrinare, încă de la vârsta copilăriei, individul, prin participarea sa în comunitatea școlară, intră în contact continuu cu aspectele dogmei comuniste. Un exemplu elocvent ni-l oferă o serie de pasaje din programul P.C.R., din anul 1975. Practic, dincolo de orice document școlar, programul amintit se poziționează în postura de reper metodologic absolut.

Elevii erau asociați mecanic unor „oameni ai muncii”, lucrând în uzina școlară: „*Fiecare școală va trebui să devină în același timp o unitate de producție, asigurând elevilor pregătirea practică necesară*”⁷. La capătul programului de învățământ se afla imperativul metamorfozei elevului într-un element productiv gata să fie integrat în marile unități industriale și agricole ale patriei. Activitățile școlare extracurriculare se desfășurau și în Călimănești sub presiunea canoanelor politice. Clișeele tematice după care se orientau și se elaborau activitățile voluntare politizau profund însăși conceperea unor asemenea demersuri. Astfel, valorile perene referitoare la muncă, toleranță, patriotism sunt trecute prin filtrul politic și anexate conceptului de „erou comunist”. Mai mult decât atât, programele școlare făceau permanent apel la instrumentarea de către profesorii călimăneșteni a unui tip de literatură care să redea cât mai divers secvențele eroice din viața constructorilor socialismului sau opera lor revoluționară în ansamblu. Negarea vehementă a războiului și extinderea la nivel școlar a campaniei de strângere de semnături pentru pace promovau pseudoimaginea unei școli comuniste, profund preocupate de combaterea spiritului războinic și a exponenților săi, imperialiștii.⁸

Profilul nobil al tânărului erou comunist și profundul său caracter pacifist nu puteau fi evidențiate decât prin prisma readucerii în memoria colectivă a ororilor hitlerismului. Într-o manieră cenzurată, comuniștii apelau chiar la fragmente din *Jurnalul Anei Frank*, publicat la Editura

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *** *Culegere de texte...*, p. 74. O asemenea lucrare se regăsea în parametrii unui instrument profund politizat și politizant, prin intermediul căruia dascălii inoculau în tinerele conștiințe ceea ce Partidul unic dorea să audă și să vadă: efortul multilateral de conturare a unei noi configurații sociale, a unei societăți proletare, forțată în creuzetul luptei de clasă. La nivelul lucrării dominau texte din autorii conformi spiritului epocii: Mihai Beniuc (*Pe muchie de cuțit*); Maria Banuș (*Poezii*); George Coșbuc (*Decebal către popor*); N.D. Cocea (*Literatura antimonarhică*), Camil Petrescu (*Un om între oameni*), Eugen Jebeleanu (*Surăsul Hiroshimei*); întâlnim, de asemenea, tezele oficiale ale dogmei comuniste: V.I. Lenin (*Opere complete*, vol. 1), Idem (*Caiete filozofice*); fragmente dezirabile din raportul lui N.S. Hrușciiov la Congresul al XX-lea al P.C.U.S., Gheorghiu-Dej (*Articole și cuvântări*). Sunt prezente și componente ale profilului moral acțional al eroului comunist, V. Vâlcu (*Viața eroică a utecistului Petre Gheorghe*), Eugen Jebeleanu (*În satul lui Sahia*); dimensiunea intransigenței revoluționare, Mihail Șolohov (*Pe Donul liniștit*), M.I. Kalinin (*Despre educația comunistă*); *Formarea concepției ateiste despre lume (Primii materialişti greci*, Colecția de texte filozofice), N.G. Cernișevski (*Bazele filozofiei marxiste*); impunerea României socialiste în conștiința lumii (Pablo Neruda – *Salut României noi!* Ciclul Oaspeți străini despre țara noastră).

Tineretului încă din 1959, pentru ilustrarea obiectivului menționat.⁹ Concomitent, cultivarea cu religiozitate a memoriei ilegalistilor se realiza atât prin intermediul manualelor, dar și al revistelor dedicate elevilor, acestea din urmă fiind materiale auxiliare extrem de importante, în contextul în care procesul formativ funcționa și într-o schemă politică. Într-o logică partinică, istoria interbelică a României era instrumentată la orele de educație politică, exacerbându-se și mistificându-se importanța P.C.R. (aflat în ilegalitate) în cadrul societății românești. Astfel, instrumentul de presă utilizat pentru asigurarea monopolului ideologic asupra învățământului – „Scânteia Pionierului” – furniza continuu dascălilor „fișe de lucru”, componente și conținuturi politice, utilizabile în programa stagiilor de propagandă. În acest context, numere întregi ale publicației erau consacrate eroilor „ilegaliști”: Ștefan Gheorghiu, Donca Simo, Ilie Pintilie, Filimon Sârbu, Vasile Roaită, Petre Gheorghe. Asimilarea elementelor biografice ale acestora devenea un imperativ insurmontabil. Asemenea imperativ concentra, în viziunea oficială, substanța educării tineretului și îl subordona irevocabil țelurilor partinice.¹⁰ Alături de repetabilele cronici de istorie comunistă, revista dedicată pionierilor aducea în prim plan și pe cei mai în vogă poeți ai cauzei comuniste. Aceștia vin să întărească „argumentele istorice” și să ofere versiunea beletristică asupra istoriei partidului, și aceasta de studiat, la cercurile de educație politică. Între poeții *la zi* îi amintim pe Eugen Jebeleanu, Mihai Beniuc, Victor Tulbure, Miha Dragomir.¹¹ Lupta pentru pace sau declarațiile contra agresiunilor capitalismului și amenințării atomice capătă și ele consistența unor teme centrale, în discursul politico-didactic. Evident, purtătorii stindardului continuei revoluții comuniste erau nimeni alții decât muncitorii, perpetue modele pentru pionierii în formare. Morala publică suferea o mutație

⁹ **Organizația Pionierilor** a fost o organizație comunistă a copiilor români de vârstă școlară (8-14 ani). Era precedată de apartenența la organizația Șoimilor Patriei și succedată de apartenența la Uniunea Tineretului Comunist. La sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial ia naștere organizația „Pionierii României”, pentru care a fost creată, în 1945, revista „Înainte”. Doi ani mai târziu, în 1947, pionierii au fost încadrați în UAER – Uniunea Asociațiilor de Elevi din România. Pe 30 aprilie 1949, într-o sedință festivă la care a participat toată conducerea de partid și stat, 500 de copii au rostit, în incinta Teatrului Giulești (pe-atunci Palatul Cultural Gh. Gheorghiu-Dej), angajamentul de pionier. În perioada 1949-1966, mișcarea pionierească a fost subordonată Uniunii Tineretului Comunist. C.C. al P.C.R. va adopta, la plenara din aprilie 1966, hotărârea: *Cu privire la îmbunătățirea activității Organizației Pionierilor*, prin care se stabilea ca aceasta să aibă organe de conducere proprii (consilii pionierești la diferite niveluri, în frunte cu Consiliul Național al organizației). În luna noiembrie a aceluiași an, a avut loc prima conferință națională a Organizației Pionierilor, la care au fost adoptate principalele documente statutare: „Statutul unităților și detașamentelor de pionieri din Republica Socialistă România” și „Regulamentul Consiliilor Organizației Pionierilor din Republica Socialistă România”. În 1984, la aniversarea a 35 de ani de la crearea organizației, aceasta avea 2.695.000 membri.

¹⁰ „Scânteia pionierului” din 6 februarie 1963, pp. 1-3. Acest număr consacră spații largi ilustrării momentelor nodale din panteonul simbolic comunist. Era vorba de grevele muncitorilor de la atelierele C.F.R. „Grivița”, Gheorghiu-Dej fiind prezentat ca personaj central, deși investigațiile istorice reale îl prezintă ca pe un personaj mai degrabă marginal în cadrul evenimentelor. Dacă acordăm deplin credit adevărului istoric, atunci aflăm că Procesul „lotului Grivița” a început la 18 iulie 1933, la București, aproape de locul grevei, în localul Consiliului de Război din Calea Plevnei. În sală, pe lângă membrii Curții, se mai aflau 125 de acuzați și 20 de avocați, iar timp de 30 de zile, cât a durat procesul, au fost audiați peste 400 de martori. Principalii acuzați erau: Constantin Doncea, Dumitru Petrescu, Gh. Vasilichi, Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica. Lista acuzaților mai cuprindea, printre alții, pe Lucrețiu Pătrășcanu, Moscu Cohn (Gheorghe Stoica), Luca Laszlo, toți cunoscuți comunisti. Sentința (de primă instanță) s-a dat la 20 august 1933: două pedepse cu muncă silnică pe viață – C. Doncea și G. Petrescu – și mulți ani de detenție pentru restul lotului. Au fost și unele achitări, mai ales pentru presupușii informatori ai Siguranței.

¹¹ Cultivarea urii de clasă, a vigilenței și intransigenței partinice nu-i scutește nici pe cei mai tineri dintre membrii societății românești, din prima parte a anilor '60. Spiritul de înverșunare și spiritul de intoleranță viscerală față de *dușmanul de clasă*, încă prezent în viziunea poezilor (deci și în versiunea oficială a regimului), sunt câteva dintre elementele cultivate în tinerele conștiințe: „*Voi multietajate case/Voi n-aveți cum vă aduce aminte/Bordeiele întunecoase/Ce au fost pe aicea mai-nainte*” [...] „*Dar eu mai am un calendar/De acum treizeci de ani pe masă/L-am scos afară din sertar/ Și umbre au năvălit în casă*” [...] „*Dar Soarele asfințind întinse/ Un roșu steag din zare în zare/ Iar în priviri de moarte stinse a scris cu sânge – RĂZBUNARE!*” (Mihai Beniuc, *Din cenușa fierbinte*); „*Ei au căzut cu fața la dușmani/Dar nu sunt morți că inima lor bate/De dincolo de moarte și de ani/De a pururi pentru noi și libertate*” (Eugen Jebeleanu, *Pe lespezea eroilor*).

genetică, ea fiind scoasă din ecuația ce implica factorul spiritual-religios, fiind pusă exclusiv pe seama rațiunii.¹²

Un alt set de „conținuturi și instrumente” la care dascălii trebuiau să facă apel, în efortul impus și dirijat de educație politică, era reprezentat de lecțiile speciale, cu mijloacele muzeistice. Astfel, documentele din arhiva Organizației P.C.R. Călimănești trasau directive pentru consolidarea educației politice a șoimilor și pionierilor din Călimănești, apelând la memoria muzeului devenit și el un instrument ideologic. În slujba acestor demersuri, identificabile la nivelul tuturor organizațiilor județene de partid, venea și „Revista Muzeelor”, cu recomandări de itinerarii și activități ce implicau patrimoniul muzeal. Mai mult decât atât, baza unor asemenea activități comune era oferită de existența unui parteneriat încheiat între Muzeul de Istorie a Republicii Socialiste România și Ministerul Educației și Învățământului. Acest act era conform tezelor oficiale ale Programului P.C.R., care supralicita ponderea tineretului în procesul de formare a omului nou.¹³ În atari activități, dirigințele trebuia să solicite sprijinul Organizației U.T.C. de la nivel orășenesc, dar și al celei existente la nivelul școlii. Sălile expoziționale ale muzeelor trebuiau puse la dispoziția activităților de educație ideologică, acestea din urmă fiind circumscrise, la rândul-le, sărbătoririi evenimentelor fondatoare ale P.C.R.¹⁴

Nu este întâmplător faptul că profesorii din orașul Călimănești, indiferent de ciclul de predare și formare, aveau obligația de a aduce periodic tribut unei obsesii a partidului, ecuația „erou al muncii socialiste” – independență energetică. În consecință, în fiecare trimestru, trebuiau organizate vizite ale șoimilor patriei sau pionierilor pe șantierul hidrocentralelor aflate în construcție pe firul Oltului. Era, în fapt, vorba de o alfabetizare atipică, de o impregnare cu noile seturi de valori care confereau substanță individului.

O altă acțiune organizatorică, cu miză importantă pentru activitatea școlară din segmentul 1970-1975, viza o minuțioasă antrenare a elevilor în activitățile practice, prin implicarea lor în demersurile practicii de specialitate: în ateliere, în fabrici sau în echipele de muncă din cadrul fermelor agricole și zootehnice. O precizare importantă pentru viitorul apropiat viza corelarea activităților practice cu mediul social și economic al fiecărei școli: „*Se va acorda mai mare atenție organizării practice în producție a elevilor, în timpul anului școlar pe perioada de vară, la toate școlile, pentru a-și însuși meseria aleasă și pentru a se pregăti la nivelul cerințelor actuale*”¹⁵. Putem deduce cu ușurință o deliberată minimalizare a învățământului teoretic, introspectiv și o orientare aproape excesivă către formarea unui profil eminent acțional-tehnic la nivelul elevului, încă din ciclul primar. Cu toate acestea, existau mici piedici în desăvârșirea orelor de practică. Un exemplu important ni-l oferă relația dintre Școala Generală din Jibla Veche și Cooperativa Agricolă de Producție, aceasta din urmă nereușind să repartizeze, în perioada 1971-1973, un teren exclusiv destinat practicii agricole, în cadrul căruia elevii să experimenteze culturile.

O asemenea acțiune prezenta o miză importantă, întrucât era asimilată conceptului general de orientare școlară și profesională. În vederea consolidării ultimului aspect amintit, li se impunea cadrelor didactice nu doar să-și îmbunătățească metodele practice de acțiune didactică, ci și să

¹² Nu întâmplător antologiile de texte pentru diriginți, editate la începutul anilor '60, includeau texte bine periate ale raționaliștilor francezi din perioada prerevoluționară de la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Un astfel de text îi aparținea enciclopedistului Diderot, mesajul acestuia erodând credibilitatea și ilustrând inutilitatea religiei, vezi D. Diderot, *Opere alese*, București, E.S.P.L.A., 1956, vol. I, cf. *Culegere de texte...*, p. 51.

¹³ Liviu Ștefănescu, *Relația muzeu școală, factor de întărire a cooperării în procesul educației moral civice a tineretului școlar*, în „Revista Muzeelor” nr. 1, 1976, pp. 33-37.

¹⁴ *Ibidem*. Forumul Național al P.C.R., constituit din trei evenimente majore: Congresul al X-lea al U.T.C., Conferința a X-a U.A.S.C.R. și Conferința a III-a Organizației Pionierilor (octombrie-noiembrie 1975), a reprezentat un reper programatic care, conform punctului de vedere oficial, trebuia să prilejuiască pionierilor întâlnirea cu foști ilegaliști, „eroi ai clasei muncitoare” foști membri ai U.T.C., care să rememoreze, la comandă, importanța covârșitoare a P.C.R. în noul tip de societate românească.

¹⁵ *Ibidem*, ff. 234-235.

demareze un program de cunoaștere detaliată a opțiunilor elevilor pentru meseriile viitoare. O problemă încă insolubilă pentru cadrele didactice din Călimănești era faptul că nu aveau o pregătire ideologică solidă. Pentru soluționarea unei asemenea dificultăți, era imperativă consolidarea cunoștințelor din sfera științelor sociale, „*astfel încât elevii școlilor noastre să-și însușească concepția științifică despre lume și viață – materialismul dialectic și istoric – să cunoască și să înțeleagă problemele actuale ale politicii partidului, ale construcției socialiste în țara noastră*”¹⁶.

Opțiunea practică pentru îndeplinirea obiectivelor propuse se referea la un accent crescut, orientat spre studiul individual, pe seminarii și dezbateri teoretice și, ceea ce era definitoriu, angrenarea tinerilor în activitățile politice și cetățenești.¹⁷

În conformitate cu concepția de bază a autorităților comuniste în ceea ce privește configurația societății și profilul omului nou, conducerea partidului din orașul Călimănești impunea activității școlare necesitatea educării voinței și caracterului la tineri prin intermediul sportului. În acest scop, se prevedea introducerea obligatorie a gimnasticii de înviorare în fiecare școală. Mai mult decât atât, fiecare școală din oraș sau din apropiere urma să aibă o bază sportivă. Formularea ni se pare pretențioasă, având în vedere realitățile din teren și configurația bugetului orașenesc. Atenția excesivă ce urma să fie acordată sportului se regăsea și în organizarea periodică a diverselor competiții școlare.¹⁸

Dincolo de toate obiectivele ambițioase stabilite, documentele de partid (cele care, de altfel, direcționau dinamica activității școlare) amintesc de o multitudine de dificultăți de infrastructură, care puneau piedici procesului instructiv-educativ. Astfel, absentă baza materială pentru unitățile școlare și preșcolare. Nu exista un complex preșcolar propriu-zis și nu fusese definitivată nici creșa. Având în vedere că cifra de școlarizare creștea în Școala Generală din Jiblea Veche, nu se mai putea asigura spațiul de școlarizare.

Se vorbea chiar de solicitarea unui ajutor material din partea Comitetului Executiv din cadrul Sfatului Popular Județean Vâlcea. Nu fuseseră definitivată nici măcar lucrările pentru atelierul școlar din oraș, având în vedere absența unei sume de 40.000 de lei. Acest obiectiv dobândise importanță, având în vedere că peste 600 de elevi își desfășurau „activitățile tehnice și productive”. Lipsa un internat al liceului, dar și dotările din laboratoarele și cabinetele școlare. Se vorbea chiar de necesitatea unor colaborări cu Ministerul Turismului, pentru alocarea fondurilor necesare, astfel încât în Liceul Economic din oraș să se aprofundeze linia de pregătire a personalului specializat, pentru integrarea sa viitoare în activitățile ce deservește turismul în oraș. În conformitate cu aceeași Plenară din iunie 1973, se prevedea consolidarea pregătirii politice a elevilor. În fiecare școală, dascălii se vor antrena în activități de propagare a conținuturilor politice.¹⁹

Perioada 1974-1977 urma să fie traversată de evenimente politice și culturale importante pentru regimul comunist. Era vorba despre sărbătorirea a 100 de ani de la obținerea independenței de stat, de desfășurarea anuală a festivalului național „Cântarea României”, dar și de conferințele naționale ale partidului. Evident, școlii și organizației politice din oraș li se solicita să se implice în pregătirea acestor evenimente.²⁰ Accentul era pus pe predarea conținuturilor politice și a celor cu aspect tehnic. Acestea din urmă trebuiau să dovedească locuitorilor orașului, părinților, copiilor, „*preocupările partidului și statului pentru progresul multilateral al țării, pentru ridicarea României la nivelul țărilor avansate, pentru dezvoltarea nivelului economic, pentru modernizarea învățământului și nu în ultimul rând pentru educarea și formarea pentru viață a tinerei generații*”²¹. Presiunea majoră era

¹⁶ *Ibidem*, f. 236.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*, f. 237.

¹⁹ *Ibidem*, f. 238.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*, f. 89-90.

creată de cel de-al doilea plan cincinal. Un prim pas în acest sens fusese făcut începând cu 1974, prin intensificarea controalelor politice asupra activității conducerii școlilor și a consiliilor profesionale. Obiectivul declarat al acestor acțiuni urmărea prioritar consolidarea pregătirii politice a cadrelor didactice. Un alt element din programul politic pentru așa-zisa modernizare a învățământului invoca importanța legării învățământului de viață, de practica de producție.²² În acest sens, este relevant planul de muncă al biroului organizației de partid din cadrul Liceului de Alimentație Publică din Călimănești, aici elevii fiind instruiți cu precădere în laboratoarele de bucătărie și cofetărie, în pensiuni, dar și în atelierele de lăcătușărie și tâmplărie. Revine și ideea instruirii permanente a cadrelor didactice, dar și problema determinării acestora de a-și dubla statutul cu acela de membru de partid. Pentru perioada 1974-1977, cele mai potrivite lecții de învățământ politic predate la liceu erau: „*Probleme ale materialismului dialectic și istoric și ale rolului științei și tehnicii în progresul economic și social al țării, Socialismul științific și problemele dezvoltării economico-sociale din România*”. Biroul Organizației de Partid împreună cu Biroul de Organizație a U.T.C.-ului și acela de la nivelul Organizației de Pionieri monitorizau, la rândul lor, acțiuni de propagandă în interiorul școlilor.²³ Se detalia programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, se analizau documentele Congresului educației politice și al culturii socialiste, acestea reprezentând baza ideologică pentru acțiuni specifice de mobilizare a tinerilor. Ele fac parte dintr-un „rețetar comun”, specific ultimei decade a ultimilor 15 ani ai regimului Nicolae Ceaușescu. Între aceste manifestări amintim: „*Ne pregătim să devenim urmași ai comuniștilor, Programul partidului, programul de muncă și viață al tinerei generații, Comunistul – modelul nostru de muncă și de viață, Creștem odată cu țara*”. Programul acestor activități se înscria deopotrivă și în configurația propagandistică, al cărei rol era acela de a alimenta cultul partidului și al liderului comunist.

Se distingeau totuși și o serie de insuficiențe ale activității politice, în special ca urmare a lipsei de implicare a unor instructori politici din cadrul P.C.R. și U.T.C. Munca politică era organizată adesea fără a ține cont de particularitățile de vârstă ale elevilor. Acest fapt atrăgea după sine eșuarea intențiilor declarate inițial. Erau insuficiente activitățile de lectură politică, precum și abonamentele la revista pionierească „Cutezătorii”.

În anul 1973, o analiză a Organizației de Partid din cadrul sectorului Învățământ Călimănești propunea ca măsură imediată „*ridicarea calității politico-ideologice, dar și adâncirea dimensiunii practice la nivelul procesului formativ al elevilor*”. Se preconiza o lărgire a procedeele tehnice din sfera disciplinelor cu același profil, în contextul identic al procesului instructiv-educativ. La această analiză subscria și Biroul Orășenesc al Organizației U.T.C., reprezentanții acestuia asumându-și misiunea de a interveni, prin măsurile preconizate, în procesul didactic (desfășurat la nivelul unităților de învățământ din oraș) și de a impune cadrelor de științe sociale un mai consistent plan de educare patriotică a elevilor în spiritul a ceea ce comuniștii români numeau „*dragoste de patrie, de muncă și respect față de avutul obștesc*”. Conferirea unui caracter cât mai tehnic învățământului era vizibilă la nivelul prevederilor din planurile de măsuri relative la îmbunătățirea calității educației de tip comunist.²⁴ Deși era cunoscut faptul că dotarea tehnică a școlilor era deficitară²⁵, se solicita conducerii școlii, ca și cadrelor didactice, să depună eforturi continue pentru înzestrarea în calculatoare și, în general, pentru modernizarea actului didactic.

Pornind de la prevederile *Plenarei P.C.R. din 18-19 iunie 1973*, cu privire la situația femeilor din unitățile economice și culturale de pe cuprinsul României, Organizația de Partid Călimănești

²² *Ibidem*, f. 91.

²³ *Ibidem*, f. 92.

²⁴ A.N.R.D.J. Vâlcea, Fond P.C.R. Călimănești, dos. 35, 1973, ff. 236-237.

²⁵ Din aproape toate planurile de analiză economică asupra infrastructurii orașului, realizată de Organizația de Partid Călimănești, rezulta o constanță: aceea că structura școlară din oraș era insuficientă, iar laboratoarele școlii și ale liceului din aceeași localitate necesitau continuu instrumentar tehnic și materiale de lucru sau experimentale.

stabilea că planul de ideologizare și de propagandă socială putea să se extindă și asupra femeilor din cadrul corpului profesoral al unităților școlare din Călimănești. Acest aspect prioritar în viitoarea muncă politică, desfășurat în rândul femeilor, trebuia coroborat cu un altul, referitor la „răspândirea cunoștințelor științifice și politice privind răspunderea femeilor în constituirea de familii și în educarea copiilor”²⁶. Autoritățile locale din conducerea partidului își asumau misiunea imediată de a mobiliza femeile din învățământ și din instituțiile de cultură, la căminul cultural din localitate, acolo unde, pe baza unor planuri trimestriale, urmau să fie desfășurate prelegeri vizavi de importanța femeii și a familiei în societatea comunistă și de ponderea decisivă a politicii demografice în afirmarea definitivă societății de tip nou. Dată fiind importanța covârșitoare a mizei demografice, Liceul Economic din Călimănești era chemat ca, prin intermedierea cadrelor sale didactice, să își asume pregătirea tineretului pentru viitoarea viață de familie. În acest scop, planul de măsuri elaborat de Organizația P.C.R. Călimănești includea conferințe, lecții plasate pe un tărâm politic, legate de responsabilitatea fiecărei tinere în direcția implicării active pentru consolidarea societății comuniste.²⁷ Viitorul familiei în România comunistă avea importanță atâta vreme cât coincidea cu planurile sociale megalomane ale dictatorului. Acesta din urmă, alături de aparatul de propagandă oficială, nu ezita să politizeze integral discursul despre rolul familiei și, prin practicile curente, să deturneze tot ceea ce însemna coeziune și funcționalitate socială.

A doua parte a anilor '70 consacra un tip de discurs propagandistic virulent cu privire la responsabilitatea majoră a Organizației de Partid locale din Călimănești și, deopotrivă, a dascălilor în intensificarea procesului de configurare a omului nou și, implicit, de ridicare a conștiinței socialiste.²⁸ În consecință, se impuneau continue implicări ale cadrelor didactice (coordonate de responsabili politici din Biroul Executiv al P.C.R. Călimănești) în elaborarea unor acțiuni cu un puternic substrat politic, dominat de conceptele educației socialiste ale materialismului dialectic și istoric și cele ale superiorității proletariatului. Era solicitată inclusiv implicarea Uniunii Tineretului Comunist în analize de evaluare a stadiului de pregătire politică a tineretului școlar, dar și în mobilizarea tinerilor uteciști în adunările politice. Prezența comuniștilor ca factori decidenți în procesul educativ fusese subliniată de Nicolae Ceaușescu în cadrul repetatelor plenare ce analizau situația învățământului și a culturii: „Trebuie să crească rolul și răspunderea comuniștilor în conducerea întregii activități din învățământ. Ei trebuie să asigure îndeplinirea liniei politice a partidului. Fiecare organizație de partid poartă răspunderea pentru aceasta. Să ridicăm în mod hotărât activitatea și rolul organizațiilor de partid”²⁹. Era din ce în ce mai evident că minimum de independență acțională și de planificare la nivelul procesului didactic era anihilat printr-o suprapunere masivă a factorului politico-propagandistic.

În deceniile opt și nouă, concomitent cu impunerea totală a rolului decident al Organizației de Partid, prioritățile educative din fiecare unitate de învățământ erau stabilite în relație cu hotărârile decise și comunicate de conducerea Partidului Comunist Român. Conceptul referitor la *receptivitatea față de nou*, așa după cum transpare el din documente, este distorsionat, în sensul intrinsec, însemnând în realitate absorbția necritică a tuturor clișeeleor propagandistice în materie de învățământ.³⁰ O altă problematică, întâlnită repetat în rapoartele din a doua jumătate a deceniului 8, făcea referire la asimilarea de către elevi a concepțiilor științifice despre viață și societate și combaterea fenomenelor negative și a spiritualismului desuet. În fond, era vorba de provocarea permanentă pentru comuniștii ce coordonau sectorul învățământ, referitoare la obținerea unor

²⁶ *Ibidem*, f. 268.

²⁷ *Ibidem*, dos. 25, 1985, ff. 10-102.

²⁸ *Ibidem*, dos. 32, 1977-1978, f. 97.

²⁹ *Ibidem*, f. 100.

³⁰ *Ibidem*.

rezultate palpabile în munca de ateizare cu implicații sociale imediate.³¹ Pe direcția ultimelor precizări, este de remarcat faptul că, în anii 1977 și 1978, implicarea partinică în propaganda desfășurată în școli se manifestase prin acțiuni specifice inițiate și coordonate de membrii U.T.C. din cadrul școlii generale Călimănești și a liceului. În acest demers fusese implicată și biblioteca orășenească, prin responsabilul său politic. Misiunea declarată a acțiunii fusese aceea de a combate fenomenul religios, ce intra în contradicție cu coordonatele oficiale ale „dogmei” materialist-științifice.³² În acest sens, în rândul șoimilor patriei și al pionierilor fuseseră diseminate conținuturi de propagandă științifică (dublă de o consistentă componentă politică), prin intermediul unor cercuri (la clasele V-VIII) intitulate „Prietenii adevărului științific”. Se formaseră la nivelul școlilor din oraș adevărate comitete pentru educația ateistă, coordonate de U.T.C. Călimănești, care aveau tocmai misiunea de a implementa așa-zisa concepție materialistă despre viață și lume și de a combate ceea ce, în limbajul dogmatic comunist, dobânda denumirea de „concepții mistice”³³. O altă formă de monopol și control politic asupra individualității tinerilor invoca eforturile continue ale autorităților de a-i capacita în brigăzile artistice din oraș, astfel că, pentru anul școlar 1982-1983, documentele surprind cca. 800 de elevi antrenați în formațiile artistice, participante în fazele de masă ale festivalului „Cântarea României”.³⁴

Chiar la debutul anilor '60, Societatea pentru Răspândirea Științei și Culturii elabora și lansa o serie de publicații profund dogmatice, ce trebuiau să reprezinte suportul tehnic și ideologic pentru combaterea spiritualității ortodoxe. În consecință, dascălilor din oraș li se solicita imperativ familiarizarea cu asemenea conținuturi, menite să descurajeze orice contact al copilului cu vreo componentă a spiritualității creștine. O astfel de lucrare, *Contribuția familiei la formarea bazelor concepției științifice la copii*, era prezentă ca reper în instrumentarul de lucru al secției de propagandă a Organizației de Partid Călimănești. În efortul de desacralizare socială trebuiau, evident, atrase și familiile școlărilor. Raportul lui Gheorghiu-Dej, prezentat la cel de-al treilea Congres al P.M.R., reprezenta deopotrivă un alt suport dogmatic, care sublinia datoria fundamentală a dascălilor de a răspândi conținuturi științifice care să contribuie în mod direct la combaterea mult temutului misticism. Cunoașterea lumii, deci a fenomenelor științifice, era parte integrantă a propagandei ateist-științifice, ce se regăsea nu doar la nivelul procesului educativ, ci, în concepția autorităților, trebuia să se regăsească și în rândul familiilor școlărilor: „*Dar sarcina formării concepției științifice la copii nu poate fi lăsată numai în grija școlii. Familia – care în regimul nostru democrat popular are o importantă funcție în educarea în spiritul socialismului a tinerei generații – are și în această privință mari răspunderi alături de școală. [...] Fiind în strânsă legătură cu școala, multe familii asigură copiilor o educație științifică justă. Pentru o cât mai temeinică pregătire a copiilor, este bine să existe înainte de toate o unitate de acțiune între familie, școală și Organizația de pionieri sau U.T.M. Deoarece rolul conducător în educarea tinerei generații îi revine școlii, tot ea are și datoria de a întreprinde o serie de acțiuni care să lege și mai mult familia de școală, să cultive interesul părinților pentru educația corectă a copiilor lor*”³⁵.

O altă modalitate de îndoctrinare politică se contura prin prisma activităților de mobilizare în masă a pionierilor, de către membrii U.T.C., pentru realizarea planurilor economice ale orașului. Astfel de activități erau anticipate și dublate de diseminarea unor conținuturi politice referitoare la

³¹ *Ibidem*, f. 105.

³² *Ibidem*, f. 273.

³³ Conceptul poate face referire la orice formă instituționalizată a creștinismului, la orice cult care avea adepți sau se manifesta la nivelul comunității sau deopotrivă la orice altă formă de manifestare a credinței și a vreunei atitudini de respect față de sacramele.

³⁴ A.N.R.D.J. Vâlcea, Fond U.T.C. Vâlcea, dos. 12, 1985, f. 21.

³⁵ Gheorghiu Fleancu, Ion Stanciu, *Contribuția familiilor la formarea bazelor concepției științifice la copii*, București, 1960, ff. 13-15.

responsabilitatea tânărului comunist față de mult clamata dezvoltare economică a României. Mobilizarea amintită, dar și trasarea unor angajamente economice pentru grupurile de pionieri contribuiau, în fapt, la o capacitate și monitorizare de tip totalitar a individului. Orice altă preocupare era descurajată, majoritatea timpului fiind planificat pentru munca patriotică, de către responsabili politici.

Fiecare debut de an școlar crea, în mod automat, responsabilități politice noi, pentru secția de propagandă din cadrul conducerii locale de partid. Autoritățile aveau nevoie de certitudinea că dascălii vor asigura procesul de învățământ în conformitate cu programele Partidului Comunist Român. Pentru perioada 1981-1983, noi provocări politice erau ridicate în calea evoluției învățământului. În limbajul șablonizat al rapoartelor politice, se vorbea, pe de o parte, de intensificarea eforturilor privind potențarea conținuturilor politice, „*îmbogățirea continuă a conținuturilor ideologice la nivelul educației preșcolarelor și elevilor și, pe de altă parte, compatibilizarea procesului instructiv cu munca productivă*”; această din urmă misiune trebuia să își identifice forme de aplicare încă de la nivelul organizațiilor de șoimi ai patriei, cărora trebuia să li se inoculeze responsabilitatea pentru munca productivă.³⁶ Într-o altă dimensiune, Comitetul Orașenesc de Partid trebuia să convoace, în cadrul unor întâlniri specifice, întregul personal didactic, pentru a-i aduce la cunoștință ultimele prevederi politice adoptate la nivel central. O exigență ce revenea perpetuu în planurile de pregătire politică a dascălilor invoca impactul decisiv al „*politehnizării învățământului, al realizării acestuia în conformitate cu obiectivele generale ale făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate*”³⁷. Nici metodologia didactică nu era trecută cu vederea de factorul politic. În acest sens, inovația didactică era conectată la un alt șablon politic: noile cuceriri ale științei și tehnicii românești (era evident că, în domeniul chimiei, trebuiau aplicate descoperirile Elenei Ceaușescu, „savantul” specializat în polimeri) trebuiau să se regăsească la nivelul programelor școlare.

Mai mult decât atât, chiar insuccesul școlar urma să fie combătut de către cadrele didactice din Călimănești și comuna Jiblea, prin îmbinarea activităților teoretice cu cele de practică și producție. Astfel, C.A.P.-ul devenea un adevărat laborator de consolidare a atitudinii general pozitive față de muncă și față de ideea de sacrificiu a comunistului. În același ritm, orele de consultații și meditații planificate de profesori și diriginți trebuiau intercalate cu lecțiile politice. La acest efort trebuiau conectate și familiile elevilor cu rezultate slabe, urmărindu-se consolidarea legăturii cu mediul social al acelor copii cu rezultate slabe la învățătură.³⁸ Autoritățile monopolizau timpul liber al elevilor, confiscându-l pentru educația de tip moral-cetățenesc. Soluția propagandiștilor din învățământ nu era separată de spectrul politic. Activitățile recreative și turistice aveau printre obiectivele prioritare vizitarea și reculegerea la locurile importante în panteonul simbolic comunist, acele care confereau legitimitate istorică actanților P.C.R.; incursiunile de vizitare includeau și alte locuri ale memoriei istorice recuperate de comuniști, în măsura în care evenimentele circumscrise aceluia spațiu dobândiseră potențial legitimator pentru Partid. Un astfel de personaj istoric agreat de P.M.R. (P.C.R.) era Nicolae Bălcescu, personalitate direct conectată la conceptul de revoluție în timp ce conacul acestuia, din localitatea Bălcești, devenea loc de pelerinaj, de metamorfoză pionierească, pentru elevii din orașul Călimănești. De altfel, culegerile ce reuneau texte de educație patriotică făceau repetate referiri la activitatea revoluționară a lui Bălcescu împotriva dușmanilor patriei.

Totodată, energiile tinerilor erau centralizate și direcționate înspre împlinirea unor activități specifice festivalului „Cântarea României”. Pionierii din toate orașele (implicit și din Călimănești) devin personalități complexe. Au grijă de păduri, cultivă flori, participă la curățenia orașelor, la

³⁶ *Ibidem*, dos. 29, 1982-1983, ff. 270-273.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ *Ibidem*, f. 213.

concursuri artistice, de creație și de interpretare, fac propagandă omeniei și îi aduceau pe rătăciți pe calea cea dreaptă; totodată, aceiași pionieri deveneau reperatele esențiale ale concursurilor de creație.³⁹ Adesea, în discursul propagandei, pionierii capătă chiar capacități supranaturale și sunt capabili de gesturi eroice, așa după cum îndemnau toate tratatele de educație politică pentru tânăra generație. Relevant ni se pare exemplul popularizat, în presa pentru copii, printr-o povestire semnată de Mircea Sântimbreanu: „*Un pionier de clasa a 5-a B de la școala generală din Căpățâneni, județul Argeș, se aruncă de pe podul de peste Argeș de la 6 metri înălțime și salvează de la înec un copilăș amenințat să fie târât sub gheață*”⁴⁰. Însăși evoluția organizatorică și numerică a partidului unic se confundă cu crescendoul și vitalitatea pionierească. Acest fapt trebuia bine subliniat în activitățile de propagandă organizate la nivelul școlii.⁴¹

În corelație cu ideea de eroism tineresc, pionierilor li se ofereau alte modele care subliniau, de această dată, ideea de sacrificiu și de luptă. Un subiect preferat al serbărilor pentru clasele mici îl reprezenta un moment socio-politic complex, distorsionat de istoriografia comunistă – anul 1907, anul răscoalei țărănești. Pentru atingerea obiectivului politic al serbării cu această tematică, s-a apelat la scenarii. În mișcarea lor scenică, unii copii ilustrau uciderea țăranilor de regimul burghez, în timp ce alții completau momentul subliniind victoria comunismului, patru decenii mai târziu⁴².

Succesele economice ale „fulminantei” industriei comuniste devin repere în formarea tinerei generații, ele fiind mărturisitorul fidel al clarviziunii ceaușiste. În consecință, dascălii și, în special, diriginții din comunitatea școlară a orașului aveau misiunea politică de a lărgi spectrul contactelor elevilor cu viața, cu pulsul șantierelor și al fabricilor și cu biografiile unor „eroi ai muncii socialiste”. La fel de importantă, chiar și pentru clasele mici, era cunoașterea politicii interne a regimului comunist, astfel încât dascălii aveau datoria aproape imposibilă de a traduce și adapta șabloanele propagandei pe înțelesul puerilor. Intensificarea demersurilor de educare politică ar fi însemnat, în concepția autorităților, și o sporire a calității cunoștințelor asimilate de elevi. Totodată, elevii școlilor generale din Jibea și Călimănești, ca și cei ai liceului economic din localitate, trebuiau să dobândească profilul unor propagandiști temeinici. Profesorilor le era solicitată implicarea tinerilor în seminarii, unde era dezbătută presa comunistă și alte conținuturi din broșurile de popularizare a activității și „succeselor” multilaterale ale P.C.R.: „*Corespunzător cerințelor și preocupărilor actuale și de perspectivă, în centrul atenției Biroului Organizației de Bază s-au situat problemele privind aplicarea indicației secretarului nostru general de a se intensifica activitatea politico-educativă de ridicare a conștiinței socialiste. Ne-am sporit exigența față de modul cum se asigură de către comuniști, de către toate cadrele didactice a conținutului hotărârilor de partid și a legilor statului, ca o condiție esențială a realizării unui climat de înaltă disciplină socială*”⁴³.

Era însă evident că presiunile politiceului ori realizările propagandei nu ofereau nici pe departe soluții la problemele directe ale școlii. Rămăneau încă de rezolvat aspecte legate de disciplina în școală, de programarea și desfășurarea meditațiilor și consultațiilor, de o consolidare a atitudinii pozitive a elevilor față de școală. Se constatau chiar deficiențe în nucleul dur al activităților politice, astfel încât nici chiar unii responsabili politici din cadrul secției Învățământ nu respectau

³⁹ Paul Cernat, Ion Manolescu, Angelo Mitchievici, Ioan Stanomir, *Explorări în comunismul românesc*, Iași, Polirom, 2004, vol. 1, pp. 242-243.

⁴⁰ *Ibidem*. O astfel de literatură cu valențe eroice, inserată în programele de educație politică pentru pionieri și șoimi, cuprindea titluri precum: „*Stejarul din Scornicești*”, „*Eroismul zilelor noastre*”, „*De la comuniști învățăm cuezanță*”, „*Pionieri în acțiune*”, „*Suntem nepoți de daci și de romani*”, „*Lupta împotriva superstițiilor*”.

⁴¹ Amplele acțiuni politice organizate la nivelul școlilor din Călimănești se raportaseră la programe naționale de ideologizare, intitulate „*Ne pregătim să devenim demnii urmași ai comuniștilor*”, „*Programul partidului – programul de muncă și de viață al tinerei generații*”. Se poate observa că exigențele discursului politic oficial mergeau până la ultima limită, identificând total politicul cu actul paideic.

⁴² *** *Locul și rolul organizației pionierilor în ansamblul factorilor educativi*, Sinaia, 1989.

⁴³ A.N.R.D.J. Vâlcea, Fond P.C.R. Vâlcea, dos. 31, 1983, ff. 66-67.

metodologia ce genera efecte maxime în activitățile informativ-politice: „Și în această direcție s-a constatat că uneori informările politice constituie elemente nesemnificative și nu asigură continuitatea procesului de informare. N-a existat întotdeauna o preocupare pentru folosirea unor forme atractive și accesibile, pentru valorificarea superioară a presei, a cărții social-politice, a emisiunilor de radio și televiziune”⁴⁴. De altfel, situațiile de reticență față de actul informativ-politic și față de mobilizarea propagandistică a cadrelor didactice și a intelectualilor din oraș fuseseră semnalate încă din anul 1977, an în care fusese aplicat un chestionar intern, relevant în ceea ce privește sursele și formele de receptare a informației oficiale. Astfel, studiul era realizat pe cca. 300 de persoane, cu vârste cuprinse între 21 și 60 de ani, cu profesii variate, de la muncitori până la intelectuali. Sondajul sublinia faptul că aproape 100 de persoane nu aveau cunoștințe în domeniul social-politic, în timp ce, pentru propria informare, peste 50% din aceștia preferau la literatura oficială, ci mai degrabă beletristica și lucrările de istorie culturală. Îngrijorător era și faptul că peste 100 de respondenți alocau cea mai mare parte a timpului lor liber pentru activități de recreere și sportive, ignorând lecturile politice. Asemenea rezultate erau confirmate de informații din alte rapoarte care analizau stadiul cunoștințelor politice ale tinerilor, și care reliefa o situație indezirabilă, anume aceea că elevii se confruntau cu deficiențe de informare politică, nu asimilasera tezele principale ale P.C.R., nu cunoșteau momentele semnificative din evoluția istorică a Partidului Comunist Român sau ignorau exigențele muncii propagandistice (politice). În consecință, o prioritate cvasiperpetuă în deceniile analizate invoca nevoia de mobilizare continuă a tineretului în activitățile de informare și formare politică. Dezirabile pentru autoritățile politice ce monitorizau procesul de învățământ ar fi fost atitudinile de autodidact la tineri, în contextul discuției despre informarea politică. Modelul covârșitor în acest sens se configura din elementele biografice ale lui Vladimir Ilici Lenin. Redăm un fragment de text cu valoare de model: „Din fragedă tinerețe, Vladimir Ilici știa să renunțe la ceea ce-l împiedica să muncească: «Când eram școlar, începuse să mă pasioneze patinajul, dar oboseam după patinaj, mi se făcea somn și, întrucât acesta mă împiedica să învăț, am renunțat»”⁴⁵.

O altă marotă obsesivă a regimului, evidentă și în cadrul activităților școlii călimăneștene, ținea de o continuă pregătire a tineretului pentru apărarea patriei. În Congresul al IX-lea al P.C.R., Nicolae Ceaușescu proclama interesul deosebit al comuniștilor români pentru întărirea capacității de apărare a țării, aceasta devenind, în concepția liderului, „o obligație generală a cetățenilor bărbați și femei, tineri și vârstnici”. Practic, Nicolae Ceaușescu, asemenea oricărui lider totalitar, dublat de calitatea de conducător suprem, devenea creatorul cadrului doctrinar de pregătire militară a tineretului. Uniunea Tineretului Comunist, cu formele sale descentralizate în toate județele, dobânda misiunea de a coordona organizatoric, dar și ideologic, toate formele de pregătire militară a tineretului.⁴⁶ Paradoxul unor asemenea practici la nivelul Călimăneștiului rezida și din faptul că, la începutul anilor '80, și cu siguranță și în anii anteriori, în asemenea programe mobilizatoare participau copiii începând cu vârsta de 10 ani, alături de tinerii din toate unitățile economice.

Conform directivelor consfătuirii pe țară a U.T.C. din februarie 1968, U.T.C. avea și misiunea politică de „a cultiva în rândul tineretului a tradițiilor de luptă ale poporului nostru, educarea lui în spiritul disciplinei, ordinii și vigilenței și călirea sa din punct de vedere fizic”⁴⁷. Acest tip de pregătire militară era subsumată exigenței partinice de solidarizare a maselor de tineret cu intențiile războinice ale liderului dictatorial. Acesta din urmă vedea în tânărul premilitar un comunist călit, garant al

⁴⁴ *Ibidem*, f. 67.

⁴⁵ N.K. Krupskaja, *Amintiri despre Lenin*, București, Editura Politică, 1960, p. 35.

⁴⁶ *Congresul al IX-lea al P.C.R.*, București, Editura Politică, 1965, pp. 20-22. Vezi și *** *Pregătirea tineretului pentru apărarea patriei. Tradiții și actualitate*, București, Editura Militară, 1984, pp. 200-201.

⁴⁷ *Pregătirea...*, p. 202.

apărării socialismului și un instrument de promovare a mult clamatei suveranități naționale.⁴⁸ În contextul recrudescenței unor conflicte între Est și Vest, pe fundalul Războiului Rece, un amplu program de pregătire a tineretului pentru un eventual conflict reprezenta pentru conducerea P.C.R. un sentiment de siguranță. De altfel, configurația spirituală a tânărului comunist, corespondent al prototipului „omului nou”, trebuia să cuprindă și dimensiunea revoluționar-militară.

Pe lângă aportul brațului armat al P.C.R. – Securitatea, dictatorul necesita mobilizarea tineretului în cadrul unor programe asemănătoare, care să sublinieze forța armată a regimului și capacitatea sa de reacție, în raport cu oricine, din exterior sau interior, ar fi încercat să compromită „cuceririle revoluționare”.⁴⁹

În a doua parte a anilor '70, o altă dimensiune cu care s-a confruntat învățământul crea o presiune suplimentară pe direcția conectării acestuia la exigențele producției industriale. Era vorba, în fapt, de un deziderat perpetuu al regimului comunist din România din ultimele două decenii, acela de a obține cu orice preț o industrie complexă, competitivă. Acest fapt trebuie impregnat în conștiințele tinere încă de pe băncile școlii. Este relevantă în acest sens o stenogramă a ședințelor secretariatului C.C. al P.C.R., din 18 octombrie 1977, dar și o notă a Consiliului Național al Organizației Pionierilor din luna noiembrie a aceluiași an, relative la imperativa aplicare a hotărârilor Congresului al XI-lea și ale Congresului educației politice și culturii socialiste, privind „pregătirea copiilor pentru muncă și viață”. În acest context, devenea o problemă sistematică, pentru autoritățile școlare și de partid locale, rezolvarea cu succes a integrării absolvenților în producție, în funcție de cerințele economice ale fiecărei unități productive.⁵⁰ Pe cale de consecință, la nivelul procesului de învățământ din orașul Călimănești, directivele s-au regăsit în eforturile de reconfigurare a procesului instructiv-formativ. Rapoartele de activitate ale sectorului de învățământ din perioada 1980-1985 evidențiază rezultatele obținute de elevi în concursurile pe meserii, în practica agricolă și industrială și în ceea ce, în mod stereotipic, se numea creșterea interesului elevilor față de producție. Planurile de practică ale profesorilor erau astfel conturate încât să cuprindă numeroase întâlniri ale viitorilor absolvenți cu conducătorii unităților economice de profil din oraș.⁵¹

În contextul austerității economice cu care se confrunta societatea românească în deceniul nouă, nici școala nu a fost ocolită de acțiuni specifice de economisire. Amintim aici un program cu substrat politic, referitor la economisirea resurselor și a materialelor ce puteau fi integrate ulterior în circuitul economic.⁵² Din aceste prevederi rezulta o altă dimensiune, neapărat necesară, în profilul tânărului comunist, aceea a unui individ conștient de înalta misiune de economisire pe „frontul bătăliei economice”.

Excesiva orientare a învățământului către palierele tehnice este vizibilă și în contextul reconfigurării discursului specific presei pentru copii. Astfel, revistele „Minitehnicus” și „Cutezătorii” trebuiau să reflecte așa-zisa superioritate a economiei socialiste și eforturile ei de afirmare. Conform unei hotărâri a Consiliului Național al Organizației Pionierilor (urmare directă a deciziei lui Nicolae Ceaușescu, adoptată în urma discuției din octombrie 1977, din cadrul Secretariatului Comitetului Central), revistele trebuiau să își adâncească profilul tehnic. Revista „Minitehnicus” trebuia să-i atragă pe șoimii patriei și pe pionieri în activități de stimulare a deprinderilor tehnice. Din rubricile acestor reviste aproape că dispărea orice referire la pregătirea

⁴⁸ *Ibidem*, p. 203. Conform dezideratelor lui N. Ceaușescu, privind pregătirea militară, începând cu aprilie 1968, cca. 600.000 de tineri, băieți și fete de la orașe și sate, cu vârste între 18 și 20 ani, au fost cuprinși într-o asemenea activitate.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 206.

⁵⁰ *Stenograma ședinței Secretariatului C.C. al P.C.R. din 18 octombrie 1977*, în „22”, din 3 februarie 2009, p. 5.

⁵¹ A.N.R.D.J. Vâlcea, Fond U.T.C. Vâlcea, dos. 12, 1985, ff. 16-17.

⁵² *Ibidem*, f. 18. Un astfel de program purta denumirea de „Stop risipei!”, alături de acesta dascălii coordonând echipe de elevi antrenate în practica colectării deșeurilor sau a strângerii resturilor de cereale din arealul cooperativei agricole de producție Călimănești.

teoretico-umanistă a tinerilor. Conținutul integral al unor asemenea publicații trebuia să le metamorfozeze în veritabile „ateliere” pentru micii comuniști.⁵³ În completarea celor afirmate mai sus, aducem în discuție o serie de mențiuni documentare ce invocau folosirea ca bibliografie pentru îndeplinirea obiectivelor abonarea la publicația „Învățământul liceal și tehnic profesional”. Aceasta era dominată de epistema învățământ-producție și de o altă obsesie, legată de triumful industriei chimice în ansamblul economiei comuniste.⁵⁴ Pe cale de consecință, unitățile industriale, indiferent de specificul lor, par a secunda continuu unitățile școlare, constituindu-se în instituții de învățământ paralel.⁵⁵ O asemenea revistă reprezenta și un instrument de pledoarie pentru economii la nivelul cheltuielilor unităților școlare, dirijate ulterior pentru autodotarea laboratoarelor și atelierelor cu specific tehnic.

Sunt multiple direcțiile pe care a evoluat procesul de politicizare a discursului pedagogic în cadrul școlii vâlcene, în general, și în cel al școlii călimăneștene, în special. Distingem cel puțin două etape istorice de manifestare a politicizării acestuia, dacă ne raportăm cel puțin la conținuturile indisolubil legate de cursul politicii interne a P.M.R. (P.C.R.):

1. Etapa târzie a regimului Dej, în care practica instructiv-educativă se raportează constant la dezideratele autohtone ale propagandei politice, ilustrând procesul timid de distanțare față de Moscova. Sunt instrumentate în continuare, ca repere tehnice, conținuturile provenite din „*experiența pedagogică sovietică*”, mai ales dacă avem în vedere mizele de atunci ale procesului educativ: ateizarea și asigurarea unui excedent al științelor realiste în raport cu cele teoretice, a căror înclinație către meditație, reflecție sau interiorizare erau incomode pentru conducerea politică a statului.

2. Cea de-a doua etapă, dezvoltată la nivelul întregii țări, cu afirmarea tezelor din iulie 1971, evidenția noua viziune a lui Nicolae Ceaușescu în ceea ce privește subordonarea totală a societății românești. Evident, învățământul nu făcea notă discordantă. Cultul personalității și apelul la elemente din panteonul simbolic al P.C.R. (revăzut de Nicolae Ceaușescu după debutul revoluției culturale) sunt câteva dintre componentele care se regăseau în cadrul orelor de educație politică, în spațiul școlar și extrașcolar.

⁵³ *Notă cu privire la presa pentru preșcolari, școlari și pionieri*, în „Stenograma Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R.”, nr. 3087/17 noiembrie 1977, în: „22”, numărul din 3 februarie 2009.

⁵⁴ „Învățământul liceal și tehnic profesional”, nr. 1/1974. În perioada 1971-1986, colecția revistei lansa atitudini apologetice vizavi de importanța industriei în viziunea programului politic al P.C.R., dar ilustra și orientarea cvasiexhaustivă a învățământului către domeniile tehnice. Redăm în continuare autori și câteva titluri dintr-un sumar de la jumătatea anilor '70: Vasile Alexandrescu (*Întreaga generație de absolvenți ai clasei a opta intră în liceu*), Victor Sahinia (*Prezent și viitor în predarea chimiei*), Nicolae Agachi (*Pregătirea metalurgiștilor*), Adrian Prodan (*Este necesară o redimensionare a învățământului uzinal*), D. Tănase (*Instruirea practică cu elevii din anul I*), M. Roșoga (*O pepinieră de cadre pentru industria chimică*), E. Cojan (*Atitudinea înaintată față de muncă*), G. Teoharidi (*Atelierul de mașini și aparate electrice*).

⁵⁵ Arsenie Nicolae, *Agriculturii – mecanizatori bine pregătiți. Raid prin școlile profesionale de mecanici agricoli din regiunea Dobrogea*, în „Scânteia tineretului”, nr. 4606 din 8 martie 1964; Idem, *La școala șantierului. Raidul nostru*, în „Scânteia tineretului”, nr. 4837 din 1964.